

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2006-2007

14 november 2006

**BEHEERSMAATSCHAPPIJ ANTWERPEN MOBIEL (BAM) -
GROTE INFRASTRUCTUURPROJECTEN**

VERSLAG

– van het Rekenhof –

**Vijfde voortgangsrapportage van de Beheersmaatschappij Antwerpen Mobiel
inzake het Masterplan Antwerpen**

Zie:

268 (2004-2005)

- Nr. 1: Verslag over hoorzitting + Addendum
- Nr. 2: Verslag
- Nrs. 3 en 4: Verslag van het Rekenhof
- Nr. 5: Verslag
- Nr. 6: Verslag van het Rekenhof
- Nr. 7: Verslag
- Nr. 8: Verslag van het Rekenhof
- Nr. 9: Verslag + Addendum
- Nr. 10: Verslag over gedachtewisseling

Brussel, 30 oktober 2006
Regentschapsstraat 2
1000 BRUSSEL

N 10-3.052.584 B27

Bijlage : verslag

Mevrouw de voorzitter,

BETREFT : Controle vijfde voortgangsrapportage BAM.

Aansluitend bij de afspraken met de commissie voor Openbare Werken, Mobiliteit en Energie, zendt het Rekenhof u hierbij zijn commentaar bij de vijfde voortgangsrapportage die de Beheersmaatschappij Antwerpen Mobiel (BAM) heeft opgesteld over de verkeersinfrastructuurprojecten van het Masterplan Antwerpen.

Een kopie van deze brief en van het verslag wordt heden, ter informatie, bezorgd aan de heer voorzitter van de commissie voor Openbare Werken, Mobiliteit en Energie, aan de heer Vlaams minister van Openbare Werken, Energie, Leefmilieu en Natuur, aan mevrouw de Vlaams minister van Mobiliteit, Sociale Economie en Gelijke Kansen, aan de heer Vlaams minister van Financiën en Begroting en Ruimtelijke Ordening en aan de heer voorzitter van de raad van bestuur van de BAM.

Op last :
De griffier,

J. VAN INGELGEM.

Het Rekenhof :
De eerste voorzitter,

F. VANSTAPEL.

Mevrouw M. VANDERPOORTEN
Voorzitter van het Vlaams Parlement

REKENHOF

Vijfde voortgangsrapportage van de Beheersmaatschappij Antwerpen Mobiel inzake het Masterplan Antwerpen

*Verslag van het Rekenhof
aan de Commissie voor Openbare Werken,
Mobiliteit en Energie van het Vlaams Parlement*

Goedgekeurd in de
Nederlandse kamer van het Rekenhof
op 30 oktober 2006

INHOUD

	Blz.
1. Inleiding.....	7
1.1. Opdracht.....	7
1.2. Werkzaamheden.....	7
2. Toelichting bij de recente ontwikkelingen.....	9
2.1. Algemeen	9
2.2. Reikwijdte	9
2.3. Planning.....	11
2.4. Kostprijs en financiering	13
2.5. Risicobeheersing	14
2.6 Projectorganisatie.....	16
2.7 Commentaar bij de meerjarenverbintenissen	16
3. Conclusies.....	18
4. Aanbevelingen	19
Bijlage: Overzicht investeringskosten Masterplan Antwerpen	21

1 Inleiding

1.1 Opdracht

De naamloze vennootschap van publiek recht Beheersmaatschappij Antwerpen Mobiel (BAM) is in augustus 2003 opgericht krachtens het decreet van 13 december 2002⁽¹⁾ en staat in voor de financiering, de realisatie, het beheer en de exploitatie van verkeersinfrastructuur in de Antwerpse regio om de mobiliteit te bevorderen.

Op 22 maart 2005 heeft de Commissie voor Openbare Werken, Mobiliteit en Energie van het Vlaams Parlement beslist de infrastructuurprojecten van de BAM periodiek en op gestructureerde wijze te volgen aan de hand van voortgangsrapportages. De commissie wenst daarbij een grote betrokkenheid van het Rekenhof⁽²⁾. Naar aanleiding van de presentatie van de eerste voortgangsrapportage op 1 juni 2005 heeft de commissie op voorstel van het Rekenhof een vaste structuur voor de voortgangsrapportages vastgelegd.

1.2 Werkzaamheden

De vaste structuur voor de voortgangsrapportages die de commissie heeft vastgesteld, bestaat uit een basisrapportage en voortgangsrapportages met een vaste indeling om een vergelijking te vergemakkelijken. De afgesproken structuur schrijft een zakelijke beschrijving voor van achtereenvolgens:

1. de basiskenmerken van het Masterplan Antwerpen;
2. de reikwijdte;
3. de planning;
4. de kostprijs en financiering;
5. de risicobeheersing;
6. de projectorganisatie.

De BAM heeft in het voorjaar 2006 de basisrapportage die alle uitgangspunten van het Masterplan Antwerpen op een gestructureerde manier moet weergeven, aan het Vlaams Parlement bezorgd. Aan de hand van de basisrapportage zou de commissie de informatie uit de voortgangsrapportages moeten kunnen vergelijken met de oorspronkelijke afbakening van het Masterplan Antwerpen. Omdat echter een aantal elementen bij de start van het Masterplan nog onvoldoende uitge-

¹ Decreet van 13 december 2002 houdende de oprichting van de naamloze vennootschap van publiek recht Beheersmaatschappij Antwerpen Mobiel (BAM).

² Stuk 268 (2004-2005) – nr. 1, verslag hoorzitting.

werkt waren is op detailniveau geen vergelijking met de begintoestand mogelijk.

Het Rekenhof heeft zijn commentaar bij de eerste, tweede, derde en vierde voortgangsrapportage respectievelijk op 6 juli 2005, 11 oktober 2005, 28 februari 2006 en 13 juni 2006 aan de commissie bezorgd³). Dit verslag bevat het commentaar van het Rekenhof bij de vijfde voortgangsrapportage die het op 25 oktober 2006 heeft ontvangen. De vijfde voortgangsrapportage houdt rekening met de beslissingen die de raad van bestuur van de BAM en de Vlaamse Regering tot oktober 2006 hebben genomen. Het verslag van het Rekenhof moet samen worden gelezen met de vijfde voortgangsrapportage van de BAM.

In oktober 2006 heeft het Rekenhof de bij de BAM beschikbare documenten geanalyseerd. Het heeft van het management van de BAM de gevraagde toelichtingen gekregen. Een concept van dit verslag is in het kader van de tegensprekelijke procedure op 27 oktober 2006 informeel met het management van de BAM besproken.

Het Rekenhof heeft onderzocht of de informatie uit de vijfde voortgangsrapportage overeenkomt met de ondersteunende documenten en beslissingen. Daarbij heeft het rekening gehouden met de vereisten inzake informatievoorziening die de commissie op 22 maart 2005 heeft vastgesteld. Het Rekenhof heeft verder nagegaan hoe de BAM en het Vlaams Gewest omgaan met de risico's voor het Masterplan Antwerpen en de evolutie daarvan.

Zoals op 1 juni 2005 aan de commissie is meegedeeld, kan de externe toets van het Rekenhof niet slaan op een validering van de gehanteerde calculatiemethodes, het realiteitsgehalte van de ramingen of de kwaliteit van de risicobeheersing⁴).

Het Rekenhof heeft inmiddels kennis genomen van de schriftelijke reactie van de minister na de vierde voortgangsrapportage. Om alsnog de financiële transparantie te verhogen heeft het Rekenhof bij de betrokken entiteiten de informatie opgevraagd over de kostprijs van de projecten die ten laste vallen van het *Vlaams Gewest* of zijn agentschappen. De kostprijsinformatie van alle betrokkenen is opgenomen in een proeve van algemene overzichtstabel als bijlage bij dit verslag.

³ Stuk 268 (2004-2005) – nr. 3, 6 juli 2005; Stuk 268 (2004-2005) – nr. 4, 12 oktober 2005, Stuk 268 (2004-2005) – nr. 6, 2 maart 2006, Stuk 268 (2004-2005) – nr. 8, 15 juni 2006.

⁴ Stuk 268 (2004-2005) – nr. 2, verslag eerste voortgangsrapportage, juni 2005.

2 Toelichting bij de recente ontwikkelingen

2.1 Algemeen

Het Rekenhof geeft hierna enige toelichting bij de ontwikkelingen sinds de vorige voortgangsrapportage op het vlak van de reikwijdte, de planning, de kostprijs en financiering, de risicobeheersing en de projectorganisatie. Het formuleert ook zijn opmerkingen over de vijfde voortgangsrapportage.

Sinds de vorige voortgangsrapportage heeft de Vlaamse Regering beslist tot de wederoverdracht van de gronden door de BAM aan het Vlaams Gewest met vestiging van een erfpachtrecht op die gronden die nodig blijven voor de realisatie van de Oosterweelverbinding⁽⁵⁾. Ook verleent de Vlaamse Regering haar goedkeuring aan de aangepaste statuten van de BAM. Die aanpassingen betreffen een kapitaalsverhoging, waartoe de BAM eerder besliste⁽⁶⁾.

De beslissingen van de Vlaamse Regering van 15 december 2000 en van 22 juli 2005 vormen vooralsnog het referentiekader voor de realisatie van het Masterplan Antwerpen. De BAM heeft intussen geen algemene beslissingen genomen en is evenmin verbintenissen aangegaan die strijdig zijn met dat referentiekader.

De projecten die momenteel door (en voor rekening van) het *Vlaams Gewest* worden uitgevoerd en niet in de voortgangsrapportage van de BAM zijn opgenomen, betreffen de eerste fase van de Leien, de eerste fase van de tramlijn naar Hemiksem (Sint-Bernardsesteenweg) en de eerste fase van de tramlijn Mortsel-Boechout.

2.2 Reikwijdte

In de nota van 22 juli 2005 heeft de BAM aan de Vlaamse Regering meegedeeld hoe de verschillende projecten van het Masterplan Antwerpen op hoofdlijnen worden ingevuld. De onderstaande tabel vat de verschillende projecten van het Masterplan Antwerpen samen en geeft aan hoe de projecten zijn ingevuld of gewijzigd sinds de principiële goedkeuring door de Vlaamse Regering op 15 december 2000.

⁵ Vlaamse Regering VR/PV/2006/18 – punt 33 van 9 juni 2006.

⁶ Vlaamse Regering VR/PV/2006/24 – punt 12 van 7 juli 2006.

Project	Omschrijving 2000	Wijzigingen tot juni 2006 (vierde rapportage)	Wijzigingen tot oktober 2006 (vijfde rapportage)	Realisatie en financiering
Oosterweelverbinding	Tunnel-brug-combinatie	+ Tuivariant + aansluiting Zwijndrecht + lokale ontsluiting Linkeroever + mitigerende maatregelen + verknoping stedelijke ringweg Noord	Terechtwijzend bericht nr.6	BAM
Singel	Stedelijke ringweg met ongelijkvloerse kruispunten	Vervangen door Groene Singel met Groene Boulevard en stedelijke ringweg naast R1 Verlenging tot Groenendaallaan	Nihil	BAM
Royerssluis	Renovatie zonder verbreding	Verbreding tot 27 meter	Nihil	BAM
Van Cauwelaertsluis	Vernieuwing deuren en elektromechanica	+ Dienstgebouw + aansluitingen	Aangepaste raming	BAM
Albertkanaal vak Antwerpen-Wijnegem	Verbreding en verhoging van bruggen	+ Verbreding onder bruggen + wachtplaatsen	Nihil	BAM ⁽⁷⁾
Leien fase I	Bolivarplaats – Maria-Theresialei			Vlaams Gewest
Leien fase II ⁽⁸⁾	Maria-Theresialei – Noorderlaan		Nihil	BAM
Tramlijn Linkeroever-Noord			Nihil	BAM
Tramlijn Mortsel Boechout			Nihil	Fase I Vlaams Gewest Fase II BAM
Tramlijn Noorderlaan-Ekeren			Nihil	BAM
Tramlijn Schotensesteenweg-Wijnegem met stelplaats			Nihil	BAM
Tramlijn Mortsel Kontich			Nihil	BAM
Tramlijn Schoonselhof-Hemiksem			Nihil	Fase I Vlaams Gewest Fase II BAM
Tramlijn Silsburg-Wommelgem			Nihil	BAM
Tramlijn Nieuw-Zuid en Eilandje	Uitbreiding bestaande lijnen		Nihil	BAM
Aankoop 48 trams			Nihil	BAM
Fietspaden			Nihil	BAM
Telematica			Nihil	BAM

⁷ De vervanging van de bestaande spoorbruggen over het Albertkanaal vak Wijnegem-Antwerpen zal de BAM realiseren. De bouw van de HSL-brug en de brug voor de tweede spoorontsluiting vallen niet onder het Masterplan Antwerpen en zal Infrabel financieren.

⁸ De herinrichting van het Operaplein (Rooseveltplaats) is inbegrepen in het project. Ook voor de andere tramlijnen is telkens de heraanleg van de betrokken gewestweg inbegrepen in het tramproject.

Voor de Oosterweelverbinding heeft de raad van bestuur een terechtwijzend bericht nr.6 bij het bestek goedgekeurd, dat enkele technische onderdelen verder verduidelijkt.

De reikwijdte van de diverse andere projecten moet nog definitief worden afgebakend in technische fiches die bij de kaderovereenkomst en samenwerkingsovereenkomsten tussen de BAM en de andere publieke partners worden gevoegd. Voor de renovatie van de Van Cauwelaertsluis is wel al een nieuwe raming opgemaakt die rekening houdt met het beschikbare budget en de beoogde kostenverdeling tussen de BAM en het Vlaams Gewest.

Het is niet uitgesloten dat bepaalde werken die niet tot de afgesproken reikwijdte van het Masterplan Antwerpen behoren, worden toegevoegd aan sommige Masterplanprojecten. Het kan immers doelmatiger zijn die andere werken gelijktijdig met de projecten uit te voeren. Het is de bedoeling dat de rechtstreeks verantwoordelijke overheden die werken financieren.

Zoals het Rekenhof ook in zijn commentaar bij de basisrapportage heeft vermeld⁹) was de reikwijdte van de projecten bij de start van het Masterplan Antwerpen enkel op hoofdlijnen gekend en waren toen de details over de invulling nog niet vastgelegd. Het zal moeilijk uit te maken zijn in welke mate de kosten die het Vlaams Gewest boven het geplafonneerde budget van de BAM zal financieren te maken hebben met meer-kosten van het Masterplan dan wel met werken die niet behoren tot het Masterplan.

2.3 Planning

2.3.1 *Planning van de werken*

Het Rekenhof herinnert eraan dat de Vlaamse Regering op 22 juli 2005 een aangepaste overzichtsplanning heeft aanvaard, die ze formeel niet meer heeft aangepast. De Vlaamse Regering heeft toen toegestaan dat de raad van bestuur van de BAM in onvoorziene omstandigheden passende maatregelen kan nemen om het financieel evenwicht van het Masterplan Antwerpen te bewaren. Daarbij moet de raad van bestuur maximaal rekening houden met het principe van gelijkwaardigheid en gelijktijdigheid van de projecten en met de prioriteiten zoals de Vlaamse Regering heeft vastgesteld.

Zoals vermeld bij de bespreking van de vierde voortgangsrapportage op 21 juni 2006 heeft de raad van bestuur op 16 juni 2006 kennis genomen van een aangepaste planning, waarin een beperkt uitstel van enkele projecten is opgenomen. Het management diende daarop de planning

⁹ Stuk 268 (2004-2005) – nr. 9.

van een aantal tramprojecten en van de bruggen over het Albertkanaal verder te onderzoeken. Die verfijning is in voorbereiding.

2.3.2 *Stand van uitvoering*

Behalve de afbraak van de ijzeren brug en de heraanleg van de Rooseveltplaats, waarvoor de werken inmiddels zijn beëindigd, en de projecten uit het Masterplan Antwerpen die het *Vlaams Gewest* zelf heeft gestart vóór de oprichting van de BAM, bevinden alle projecten zich nog in de voorbereidingsfase.

De projecten waarvan de start van de werken initieel gepland was voor 2006, zijn momenteel nog steeds in volle voorbereiding. De start van die projecten is in hoofdzaak afhankelijk van de kostenverdeling tussen de verschillende partners en de kaderovereenkomst tussen de BAM en het *Vlaams Gewest*.

Voor de Oosterweelverbinding is de aanbestedingsprocedure nog steeds lopende. Na de selectie hebben 3 van de 4 kandidaat-bouwgroepen op 23 juni 2006 een eerste offerte ingediend. De BAM heeft op 16 oktober 2006 een van die offertes niet conform verklaard.

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de vordering van de projecten ten opzichte van de vooropgestelde planning.

Project	Uitvoeringsplanning 22 juli 2005	Voorgestelde wijzigingen 16 juni 2006	Stand van voorbereiding / uitvoering
Oosterweelverbinding	1kw 2007 – 1kw 2011	3kw 2007 – 3kw 2011	Eerste offerte ingediend op 23/06/2006 GRUP OWV definitief op 5/05/2006 Project-MER verwacht dec/jan 2007
(+ investeringen Burchtse Weel en investeringen Mid- denvijver)	(2kw 2006 – 4kw 2006)	3kw 2006 – 2kw 2008	Middenvijver: voorstel tot gunning aan laagste regelmatige inschrijver; toewijzing na bekomen bouwvergunning (aange- vraagd 12/05/06) Burchtse Weel: bouwvergunning is aange- vraagd in aug 2006
Singel	1kw 2010 – 4kw 2013	Nihil	Visie verder uitwerken
Royerssluis	1kw 2013 – 4kw 2015	Nihil	
Van Cauwelaertsluis	1kw 2006 – 4kw 2007	1kw 2007 – 2kw 2008	Vergunningen verkregen; nieuwe kosten- verdeling nog niet voorbereid
Albertkanaal vak Antwerpen-Wijnegem	Fase 1: 2kw 2006 – 4kw 2008 Fase 2: 1kw 2011 – 4kw 2014	2kw 2007 – 2kw 2010 1kw 2011 – 4kw 2014	Kostenverdeling nog niet goedgekeurd; Ontheffing MER-plicht voor bruggen ver- kregen
Leien fase I			Uitgevoerd door <i>Vlaams Gewest</i>
Leien fase II	3kw 2007 – 3kw 2011	4kw 2008 – 4kw 2012	Afbraak ijzeren brug uitgevoerd
(+ Operaplein)	(2kw 2006 – 3kw 2006)	Uitgevoerd	
Tramlijn Linkeroever- Noord	1kw 2014 – 4kw 2015	Nihil	

Project	Uitvoeringsplanning 22 juli 2005	Voorgestelde wijzigingen 16 juni 2006	Stand van voorbereiding / uitvoering
Tramlijn Mortsel Boechout	Fase 1: 4kw 2003 – 3kw 2005		Uitgevoerd door Vlaams Gewest
	Fase 2: 3kw 2006 – 2kw 2008	2kw 2007 – 3kw 2009	Onteigeningen in uitvoering, ontheffing MER verkregen, bouwvergunning verwacht in december 2006
Tramlijn Noorderlaan- Ekeren	3kw 2007 – 2kw 2012	3kw 2008 – 2kw 2013	Project-MER verwacht tegen okt 2007
Tramlijn Schotense- steenweg-Wijnegem (+ stelplaats)	3kw 2006 – 2kw 2010	1kw 2007 – 3kw 2010 4kw 2006 – 2kw 2008	Onteigeningen in uitvoering, ontheffing MER verkregen, bouwvergunning verwacht in december 2006
Tramlijn Mortsel Kontich	1kw 2013 – 4kw 2015	Nihil	
Tramlijn Schoonsel- hof-Hemiksem	Fase 1: 4kw 2003 – 4kw 2005		Uitgevoerd door Vlaams Gewest
	Fase 2&3: 1kw 2012 – 4kw 2015	1kw 2014 – 4kw 2015	
Tramlijn Silsburg- Wommelgem	1kw2013 – 4kw 2015	Nihil	
Tramlijn Nieuw-Zuid en Eilandje	1kw 2015 – 4kw 2015	Nihil	
Aankoop 48 trams	2008 – 2015	Nihil	
Fietspaden en Tele- matica	2007 – 2014	Nihil	

2.4 Kostprijs en financiering

2.4.1 Geraamde investeringskosten

De geraamde investeringskosten voor de *Oosterweelverbinding* houden rekening met de projectvereisten die tot midden 2005 zijn bestudeerd. Die raming had een onnauwkeurigheidsgraad van 20%. De financiële weerslag van het opnemen van het bouw- en beschikbaarheidsrisico door de kandidaat-aannemers is niet in de raming opgenomen. De BAM analyseert momenteel de verschillen tussen de eerste bieding en de raming.

De ramingen voor de investeringskosten voor de overige projecten zijn sinds de vorige voortgangsrapportage niet aangepast. Voor de renovatie van de Van Cauwelaertsluis is wel een nieuwe raming gemaakt. Die raming belooft 50,9 miljoen EUR voor de BAM en 9,3 miljoen EUR (exclusief btw) voor de projectkosten ten laste van het Vlaams Gewest.

Als bijlage is een geactualiseerd overzicht opgenomen van de ramingen en realisatiekosten van de diverse projecten. De informatie is verkregen bij de BAM, het departement Mobiliteit en Openbare Werken en andere betrokken agentschappen binnen het Vlaams Gewest.

2.4.2 Kosten uitgevoerde werken

De kostprijs voor de afbraak van de ijzeren brug en de beperkte heraanleg van de Rooseveltplaats bedraagt tot nu toe 3,13 miljoen EUR, wat lager is dan de raming (4,1 miljoen EUR).

Binnen de beperkte controle van de voortgangsrapportages heeft het Rekenhof geen gedetailleerde analyse gemaakt van de voorbereidings- en werkingskosten.

De projecten die het Vlaams Gewest heeft opgestart voor de oprichting van de BAM, zijn al in grote mate uitgevoerd. Het betreft de eerste fase van de Leien, de eerste fase van de tramlijn naar Hemiksem (Sint-Bernardsesteenweg) en de eerste fase van de tramlijn Mortsel-Boechout. Volgens de verkregen informatie van het Vlaams Gewest bedraagt de kostprijs van die projecten tot nu toe bijna 136,2 miljoen EUR. De kostprijs omvat het aandeel van het Vlaams Gewest (IVA Infrastructuur) en het aandeel van De Lijn. De kosten hebben betrekking op de goedgekeurde, gevorderde bedragen, exclusief btw. De nog niet goedgekeurde sommen zijn nog niet opgenomen.

2.4.3 Financiering

Het overgrote deel van de investeringskosten van het Masterplan Antwerpen zal de BAM financieren middels schuldfinanciering, die het zal aflossen met de tolinkomsten van de Oosterweelverbinding en de Liefkenshoektunnel. Er vonden al bilaterale gesprekken plaats met de vijf geselecteerde financiële groepen. De eerste offertes worden verwacht in december 2006.

Naast de schuldfinanciering zal het Vlaams Gewest aan de BAM maatschappelijk kapitaal ter beschikking stellen, zoals beslist door de Vlaamse Regering op 22 juli 2005.

Zoals gekend, wil de Vlaamse Regering vanaf 2011 ook een jaarlijkse beheersvergoeding geven aan de BAM. Het begrotingsfonds voor de financiering van de niet-Oosterweelprojecten wordt gestijfd door de dividenden van de BAM.

2.5 Risicobeheersing

2.5.1 Allocatie van het bouwrisico voor de Oosterweel

De maximale allocatie van risico's aan de opdrachtnemer, zoals in het bestek van september 2005 gepland was, zou een aanzienlijke opdrijving van de biedprijzen impliceren. Omdat de maximale allocatie tot onredelijke prijzen zou leiden, wordt een herevaluatie van de risicoallocatie uitgevoerd. Bij de onderhandelingen kan die allocatie nog worden bijgesteld.

Van de risico's die niet bij de opdrachtnemer terechtkomen, kan de BAM de niet-marktconform verzekerbare risico's naar het Vlaams Gewest alloceren. De BAM waakt erover dat de ESR-neutraliteit niet in het gedrang komt.

2.5.2 Financiële risico's

Het bouw- en beschikbaarheidsrisico van de Oosterweelverbinding berust hoofdzakelijk bij de bouwgroep. De BAM draagt in principe het vraagrisico, namelijk het bedrag van de toekomstige toelinkomsten van de Oosterweelverbinding. De voorwaarden en kostprijs van de te sluiten financiering worden in belangrijke mate bepaald door dat vraagrisico.

De BAM zelf blijft rechtstreeks verantwoordelijk voor de kostenbeheersing van het Oosterweelproject, voor de kostenbeheersing van de financiering en voor de beheersing van de randvoorwaarden, zoals het bekomen van de btw-ruling. De komende maanden zijn cruciaal voor de beheersing en handhaving van die verantwoordelijkheden.

Doordat het aandeel van de BAM in de kostprijs van de niet-Oosterweelprojecten is geplafonneerd, zijn de andere partners van het Masterplan Antwerpen geresponsabiliseerd en dragen daarbij in belangrijke mate ook de verantwoordelijkheid voor de kostenbeheersing en uitvoering van die projecten.

2.5.3 Inspraak en maatschappelijk draagvlak

De beheersmaatregelen inzake het maatschappelijk draagvlak en vergunningsprocedures¹⁰, die de BAM in de derde voortgangsrapportage heeft toegelicht, worden verder toegepast.

De uitvoerbaarheid van het Masterplan Antwerpen hangt ook af van de samenwerking tussen de diverse betrokken partners, zowel in de raad van bestuur van de BAM als in hun eigen organisatie.

2.5.4 Rulings

De BAM heeft de rulingaanvragen inzake btw voor het Oosterweelproject en inzake ESR-neutraliteit voor het geheel van het Masterplan Antwerpen definitief bij de bevoegde diensten ingediend. De rulingaanvraag voor de btw werd aangevuld met het concept van de stille maatschap. Over de gevolgen van de stille maatschapsfiguur op de vennootschapsbelasting heeft de BAM, na uitvoerige consultatie, geen ruling aangevraagd. Voor de EU-tolrichtlijn is de rulingaanvraag in voorbereiding. De

¹⁰ Recent is de BAM tussenbeide gekomen in een procedure bij de Raad van State tot schorsing van de beslissing van de Vlaamse Regering inzake het GRUP voor de Oosterweelverbinding.

betrokken instanties hebben nog niet definitief geantwoord op de rilingaanvragen.

De BAM neemt zich voor btw-rilingaanvragen in te dienen voor de overige projecten.

2.5.5 Risicomanagement van de BAM

De BAM onderzoekt momenteel of in haar organisatie aanpassingen nodig zijn om de bouw en exploitatie van de projecten goed te beheersen. Het Rekenhof meent dat de BAM de opgestarte beheersmaatregelen moet voortzetten om de belangrijkste risico's te kunnen beperken.

2.6 Projectorganisatie

De evolutie op het vlak van projectorganisatie is beschreven onder hoofdstuk 6 van de voortgangsrapportage. De onderhandelingen over de kaderovereenkomst tussen de BAM en het Vlaams Gewest zijn ver gevorderd. Parallel met de kaderovereenkomst zal de BAM bilaterale overeenkomsten sluiten met de vier partners: De Lijn, het Havenbedrijf, De Scheepvaart en het IVA Infrastructuur. Het gebrek aan definitieve afspraken verhindert de start van de uitvoering van het Masterplan Antwerpen.

2.7 Commentaar bij de meerjarenverbintenissen

De krachtlijnen van de kaderovereenkomst werden aan de Vlaamse Regering meegedeeld⁽¹¹⁾ en aansluitend in de commissie voor Openbare Werken, Mobiliteit en Energie toegelicht⁽¹²⁾. Het ontwerp van kaderovereenkomst wordt intussen verder uitgewerkt. De kaderovereenkomst zal de verplichtingen van de BAM en van het Vlaams Gewest vastleggen, alsook de waarborgen ten aanzien van de financiers en andere betrokken partners. Bij de kaderovereenkomst zal de Vlaamse Regering nog een aantal bijhorende overeenkomsten sluiten met de BAM, de financiers en de agentschappen⁽¹³⁾.

Om een aantal engagementen in de kaderovereenkomst of bijhorende overeenkomsten formeel te kunnen aangaan, heeft de Vlaamse Rege-

¹¹ VR/2006/2804/MED25.

¹² Stuk 268 (2004-2005) – nr. 10 van 4 juli 2006.

¹³ Het betreft onder meer een risicoallocatietabel, technische projectfiches, een rechtstreekse overeenkomst tussen de BAM, het Vlaams Gewest en de financiers, subsidiëringsovereenkomsten tussen het Vlaams Gewest en de andere publieke partners, de stille maatschapsovereenkomst tussen de BAM en het Vlaams Gewest en de garantiestelling door het Vlaams Gewest voor een gedeelte van de schuldfinanciering.

ring een voorafgaande machtiging nodig van de decreetgever. Het Rekenhof verwijst in dit verband naar zijn commentaar bij de vorige rapportages en bij de begrotingsonderzoeken betreffende het decretaal machtigen van de meerjarenverbintenissen. De BAM en de Vlaamse Regering¹⁴) nemen zich voor de nodige machtigen te vragen na de principiële goedkeuring door de Vlaamse Regering van de kaderovereenkomst. Het Rekenhof benadrukt dat alle machtigen tijdig moeten worden aangevraagd.

¹⁴ In zijn schriftelijk antwoord op de aanbevelingen van het Rekenhof bij de vierde voortgangsrapportage stelt de Vlaamse minister van Openbare Werken dat de noodzaak van een budgettaire machtiging zal aan bod worden gebracht na de goedkeuring van de beheersovereenkomst tussen de BAM en het Vlaams Gewest.

3 Conclusies

1. De informatie in de vijfde voortgangsrapportage steunt op de diverse documenten die aan de raad van bestuur van de BAM en aan de Vlaamse Regering zijn meegedeeld. De informatie is onderbouwd en sluit aan bij de beslissingen van de Vlaamse Regering en van de raad van bestuur van de BAM.
2. Nagenoeg alle projecten ten laste van de BAM bevinden zich nog in de voorbereidingsfase. De reikwijdte, verantwoordelijkheden en kostenverdeling voor een aantal projecten zijn grotendeels voorbereid, maar nog niet definitief overeengekomen met de andere partners. De projecten waarvan de uitvoering in 2006 zou starten, hebben onder meer daardoor vertraging opgelopen.
3. Het Rekenhof heeft alle informatie over ramingen en kostprijs gebundeld in een proeve van algemene overzichtstabel. Het heeft die informatie verkregen van de BAM en van de andere partners binnen het Vlaams Gewest.
4. De realisatie en de autonome financiering van het Masterplan Antwerpen zijn hoofdzakelijk afhankelijk van de uiteindelijke kostprijs en de toelinkomsten van het Oosterweelproject.
5. De BAM volgt de verschillende risico's verder op en tracht de nodige beheersmaatregelen te nemen, onder meer door risico(her)allocatie en het streven naar een optimale projectvoorbereiding.
6. De kaderovereenkomst tussen de BAM en het Vlaams Gewest zou binnenkort gefinaliseerd worden. De beschikbaarheid van die overeenkomst is een belangrijke randvoorwaarde voor het respecteren van de uitvoeringsplanning van het Masterplan Antwerpen, alsook voor de financiering van het Masterplan.
7. De meerjarenverbintenissen waartoe het Vlaams Gewest zich in het kader van het Masterplan engageert, zijn nog steeds niet decretaal gemachtigd. Het Vlaams Gewest neemt zich voor een machtiging aan te vragen na de principiële goedkeuring door de Vlaamse Regering van de kaderovereenkomst tussen de BAM en het Vlaams Gewest.

4 Aanbevelingen

1. De projectfiches bij de kaderovereenkomst zijn noodzakelijk om de reikwijdte van de diverse Masterplanprojecten in detail vast te stellen, zodat duidelijk is wat het aandeel van de BAM is, wat het aandeel is van de andere partners in het Masterplan Antwerpen en welke werken uitbreidingen buiten de reikwijdte van het Masterplan uitmaken.
2. Het Rekenhof beveelt aan een grondige verschillenanalyse te maken van de raming voor de Oosterweelverbinding en de eerste biedingen. De leereffecten daarvan kunnen dienstig zijn bij de verdere onderhandelingen in het kader van de aanbesteding van het Oosterweelproject alsook bij de andere projecten van het Masterplan Antwerpen.
3. Om verdere vertraging bij de uitvoering van diverse projecten te vermijden en om de financieringsovereenkomsten te kunnen sluiten, is het noodzakelijk spoedig de kaderovereenkomst te sluiten tussen het Vlaams Gewest en de BAM evenals de andere overeenkomsten tussen het Vlaams Gewest, de BAM, de financiers en de andere publieke partners alsook de samenwerkingsovereenkomsten met de andere publieke partners.
4. Het is raadzaam dat alle betrokken partners de diverse risico's verder op gestructureerde wijze blijven opvolgen en beheersen.
5. Zoals al aanbevolen bij de vorige voortgangsrapportages is het noodzakelijk dat het Vlaams Gewest voor zijn meerjarenverbintenissen voorafgaandelijk een machtiging krijgt van het Vlaams Parlement.

Bijlage:**Overzicht investeringskosten Masterplan Antwerpen**

bedragen in EUR		raming 15/12/2000 bas rapportage		raming 17/1/2004 eerste rapportage		raming 22/7/2005 tweede rap portage		actuele raming (oktober 2006) vijfde rapportage			uitgevoerd oktober 2006 vijfde rapportage			
projecten								aandeel aan de re partners			aandeel B AM		aandeel andere partners	
								totaal Masterplan			aandeel B AM		aandeel andere partners	
a1	Oostervelweverbinding	594.944,45	900	1.251.000,00	0,00	1.342.000,00	0,00	1.342.000,00	0,00	1.342.000,00	0,00	0,00	0,00	
a2	ontleeningen					86.000,00	0,00	86.000,00	0,00	86.000,00	0,00	0,00	0,00	
a3	inrichting Middelenver en Burchse Weel					14.000,00	0,00	14.000,00	0,00	14.000,00	0,00	0,00	0,00	
b1	singel	104.115,28	0,00	347.000,00	0,00	377.300,00	0,00	377.300,00	0,00	377.300,00	0,00	0,00	0,00	
b2	onvoorzien singel					37.700,00	0,00	37.700,00	0,00	37.700,00	0,00	0,00	0,00	
b3	index singel					55.600,00	0,00	55.600,00	0,00	55.600,00	0,00	0,00	0,00	
A=a+b	totaal wegen	699.059,73	900	1.598.000,00	0,00	1.912.600,00	0,00	1.912.600,00	0,00	1.912.600,00	0,00	0,00	0,00	0,00
c	Roverssluis	74.368,05	7,00	75.000,00	0,00	74.400,00	0,00	74.400,00	0,00	74.400,00	0,00	0,00	0,00	
d	Van Cauwekeertsluis	29.747,22	3,00	51.000,00	0,00	50.700,00	0,00	62.100,00	0,00	50.900,00	0,00	0,00	0,00	0,00
e	bruggen abertkanaal	121.467,82	7,00	180.000,00	0,00	180.000,00	0,00	180.000,00	0,00	180.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	brug Noordelaan			26.300,00	0,00	26.300,00	0,00	26.300,00	0,00	26.300,00	0,00	0,00	0,00	
	sluothuizen			46.100,00	0,00	46.100,00	0,00	46.100,00	0,00	46.100,00	0,00	0,00	0,00	
	brug Yzei aan			11.000,00	0,00	11.000,00	0,00	11.000,00	0,00	11.000,00	0,00	0,00	0,00	
	Hoogmolebrug			28.500,00	0,00	28.500,00	0,00	28.500,00	0,00	28.500,00	0,00	0,00	0,00	
	brug Deurnel			16.500,00	0,00	16.500,00	0,00	16.500,00	0,00	16.500,00	0,00	0,00	0,00	
	brug Kruiningslaan			8.800,00	0,00	8.800,00	0,00	8.800,00	0,00	8.800,00	0,00	0,00	0,00	
	openbaar vervoerbrug			18.700,00	0,00	18.700,00	0,00	18.700,00	0,00	18.700,00	0,00	0,00	0,00	
	brug Theunis			24.100,00	0,00	24.100,00	0,00	24.100,00	0,00	24.100,00	0,00	0,00	0,00	
f	onvoorzien waterwegen					30.500,00	0,00	30.500,00	0,00	30.500,00	0,00	0,00	0,00	
g	index waterwegen					30.200,00	0,00	30.200,00	0,00	30.200,00	0,00	0,00	0,00	
B=c+d+e+f+g	totaal waterwegen	225.583,10	7,00	306.000,00	0,00	306.000,00	0,00	377.200,00	0,00	365.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00
h1	aanpassing rewsivewegen voor tramlijnen	210.709,49	6,00	?		59.478,228,97		59.478,228,97		59.478,228,97		96.392.966,65		goedgetekend a. gevoerde bedragen, exd usef BTW
h2	Leien fase 1			71.000,00	0,00	64.000,00	0,00	64.000,00	0,00	64.000,00	0,00	0,00	0,00	96.392.966,65
	Leien fase 2											0,00	0,00	
i	voortopline aanpassing Roosevelplaats			86.800,00	0,00	86.800,00	0,00	86.800,00	0,00	86.800,00	0,00	0,00	0,00	gunningsbedrag, exclusief BTW, geen bi komende werken opgedragen
j1	zachte weggerebruikers - fietspaden	1.239,47	6,00	12.400,00	0,00	12.400,00	0,00	12.400,00	0,00	12.400,00	0,00	0,00	0,00	gunningsbedrag, exclusief BTW, geen bi komende werken opgedragen
j2	telefooncabina	24.789,35	2,00	24.800,00	0,00	24.800,00	0,00	24.800,00	0,00	24.800,00	0,00	0,00	0,00	gunningsbedrag, exclusief BTW, geen bi komende werken opgedragen
k1	tramlijnen	277.640,74	8,00	416.600,00	0,00	449.600,00	0,00	449.600,00	0,00	405.600,00	0,00	0,00	0,00	goedgetekend a. gevoerde bedragen, exd usef BTW
k1	tramlijn St-Bernardse steenweg fase 1	14.900,00	0,00	33.000,00	0,00	33.000,00	0,00	33.000,00	0,00	33.000,00	0,00	0,00	0,00	goedgetekend a. gevoerde bedragen, exd usef BTW
k2	tramlijn St-Bernardse steenweg fase 2 & 3			33.600,00	0,00	33.600,00	0,00	33.600,00	0,00	33.600,00	0,00	0,00	0,00	goedgetekend a. gevoerde bedragen, exd usef BTW
k3	tramlijn Mortsel Boeschout fase 1	14.900,00	0,00	1.000,00	0,00	1.000,00	0,00	1.000,00	0,00	1.000,00	0,00	0,00	0,00	goedgetekend a. gevoerde bedragen, exd usef BTW
k4	tramlijn Mortsel Boeschout fase 2			28.900,00	0,00	28.900,00	0,00	28.900,00	0,00	28.900,00	0,00	0,00	0,00	goedgetekend a. gevoerde bedragen, exd usef BTW
k5	tramlijn Mortsel Korrich	19.800,00	0,00	35.000,00	0,00	35.000,00	0,00	35.000,00	0,00	35.000,00	0,00	0,00	0,00	goedgetekend a. gevoerde bedragen, exd usef BTW
k6	tramlijn Ekeren	29.700,00	0,00	81.600,00	0,00	81.600,00	0,00	81.600,00	0,00	81.600,00	0,00	0,00	0,00	goedgetekend a. gevoerde bedragen, exd usef BTW
k7	tramlijn Deurne-Winegem	14.300,00	0,00	64.800,00	0,00	64.800,00	0,00	64.800,00	0,00	64.800,00	0,00	0,00	0,00	goedgetekend a. gevoerde bedragen, exd usef BTW
k8	stelpaars	24.800,00	0,00	23.700,00	0,00	23.700,00	0,00	23.700,00	0,00	23.700,00	0,00	0,00	0,00	goedgetekend a. gevoerde bedragen, exd usef BTW
k9	tramlijn Linkebeek-Noord	7.400,00	0,00	27.000,00	0,00	27.000,00	0,00	27.000,00	0,00	27.000,00	0,00	0,00	0,00	goedgetekend a. gevoerde bedragen, exd usef BTW
k10	tramlijn Borsbeek-Warmenhem	11.200,00	0,00	39.600,00	0,00	39.600,00	0,00	39.600,00	0,00	39.600,00	0,00	0,00	0,00	goedgetekend a. gevoerde bedragen, exd usef BTW
k11	tramlijn Nieuw Zuid	12.400,00	0,00	12.400,00	0,00	12.400,00	0,00	12.400,00	0,00	12.400,00	0,00	0,00	0,00	goedgetekend a. gevoerde bedragen, exd usef BTW
k12	tractiesatons, ed			60.000,00	0,00	60.000,00	0,00	60.000,00	0,00	60.000,00	0,00	0,00	0,00	goedgetekend a. gevoerde bedragen, exd usef BTW
l	onvoorzien openbaar vervoer			57.400,00	0,00	57.400,00	0,00	57.400,00	0,00	57.400,00	0,00	0,00	0,00	goedgetekend a. gevoerde bedragen, exd usef BTW
m	index openbaar vervoer			79.700,00	0,00	79.700,00	0,00	79.700,00	0,00	79.700,00	0,00	0,00	0,00	goedgetekend a. gevoerde bedragen, exd usef BTW
C=H+I+J+K+L+M	totaal openbaar vervoer	525.534,27	2,00	611.600,00	0,00	774.700,00	0,00	834.178,228,97	0,00	735.800,00	0,00	0,00	0,00	136.171.417,67
n	intercalaire intresten			257.500,00	0,00	182.200,00	0,00	182.200,00	0,00	182.200,00	0,00	0,00	0,00	136.171.417,67
o	studies en opvoeding			12.300,00	0,00	124.900,00	0,00	124.900,00	0,00	124.900,00	0,00	0,00	0,00	136.171.417,67
p	ontleeningen en nutseidingen			100.000,00	0,00							77.171.072,00	24.000.815,42	136.171.417,67
D=A+B+C+D+E+F+G+H+I+J+K+L+M+N+O+P	totaal investeringskosten	1.450.177,11	8,00	2.996.100,00	0,00	3.360.200,00	0,00	3.431.078,228,97	0,00	3.321.500,00	0,00	80.296.572,00	160.172.233,09	136.171.417,67
E=b+B+C	totaal niet-oosterweelbruggen			1.264.600,00	0,00	1.611.100,00	0,00	1.681.978,228,97	0,00	1.572.400,00	0,00	3.125.500,00	3.125.500,00	136.171.417,67
q	gronden Oosterweel			180.000,00	0,00	43.000,00	0,00	180.000,00	0,00	180.000,00	0,00	0,00	180.000.000,00	136.171.417,67
F	aandeel Landen Masterplan			43.000,00	0,00	43.000,00	0,00	43.000,00	0,00	43.000,00	0,00	0,00	180.000.000,00	136.171.417,67
G=D+q	aandeel BAM Masterplan			3.133.100,00	0,00	3.497.200,00	0,00	3.501.500,00	0,00	3.501.500,00	0,00	260.296.572,00	260.296.572,00	136.171.417,67
														136.171.417,67
														136.171.417,67
														136.171.417,67
														136.171.417,67
														136.171.417,67
														136.171.417,67
														136.171.417,67
														136.171.417,67
														136.171.417,67
														136.171.417,67
														136.171.417,67
														136.171.417,67
														136.171.417,67
														136.171.417,67
														136.171.417,67
														136.171.417,67
														136.171.417,67
														136.171.417,67
														136.171.417,67
														136.171.417,67
														136.171.417,67
														136.171.417,67
														136.171.417,67
														136.171.417,67
														136.171.417,67
														136.171.417,67
														136.171.417,67
														136.171.417,67
														136.171.417,67
														136.171.417,67
														136.171.417,67
														136.171.417,67
														136.171.417,67
														136.171.417,67
														136.171.417,67
														136.171.417,67
														136.171.417,67
		</												